

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Distinctio vigesimasecunda.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

confitentis, intelligendum est coniunctim, & non diuisim: confessor enim potest dicere se audiuisse in confessione talia peccata non exprimendo personam confitentis, & quandoque est necessarium ad habendum consilium quid super aliquo casu sit faciendum: potest etiam dicere quod talis est sibi confessus, non exprimendo directè vel indirectè peccata sibi confessa: sed coniunctim dicere, talis est mihi confessus talia peccata, est violario sacramenti confessionis. Et sic patet primum.

8 Ex quo patet secundum, scilicet quod nullus potest dispensare quod reuelentur ea quae audita sunt in confessione: quia ecclesia non potest mutare ea quae Christus praecipit, & quae pertinent ad veritatem articulorum vel sacramentorum, cum Praelati ecclesiae non sint domini, sed ministri, nec fundatores, sed executores, vt prius dictum fuit: sed ad celationem confessionis tenetur minister ex natura sacramenti, vt statim dictum est, ergo in hoc non potest per aliquem dispensari.

9 Quantum ad tertium an de licentia confitentis possit sacerdos dicere id quod audiuit in confessione, dicitur communiter quod non: quia si non valet licentia Papae, neque totius ecclesiae, multo minus licentia priuatae personae, maxime cum celatio confessionis sit de iure diuino. Veruntamen confitens potest facere quod illud quod sacerdos scit sciat per alium modum, quam per confessionem: & sic possit reuelare absque reuelatione confessionis, exprimendo alium modum per quem scit. Ad hoc autem quod sacerdos sciat per alium modum sufficit (vt dicunt) quod confitens licentiet eum ad dicendum quod in confessione audiuit. Primum istorum licet sit verum, secundum tamen non videtur bene dictum, nec stare cum primo: quia si licentia confitentis non sufficit ad dicendum id quod audiuit in confessione, nisi habeatur noua notitia, tunc non sufficiunt verba per quae non habetur de peccato noua notitia, sed solum de praecedente notitia datur licentia: sed per haec verba, licentio te ad dicendum id quod a me in confessione audiuit non datur aliqua noua notitia: alioquin omnis audiens haec verba acciperet de peccato dicto in confessione notitiam, sed solum datur licentia, quia nec plus verba sonant, ergo per illam nunquam est licitum dicere sacerdoti quod audiuit in confessione. Item si talis licentia sufficeret, esset via ad reuelationem confessionis & suspicionem criminum: quia iudex habens aliquem suspectum de aliquo crimine, poterit ei dicere, da sacerdoti licentiam vt dicat quod a te audiuit: si dat licentiam, & data valeat, habebit testem contra se, si non dat, & dare possit vt ponit haec opinio, merito habebitur amplius suspectus. Et ita non erit vsquequaque secretum quod dictum erat in confessione cum oporteat talem licentiam dare ad reuelationem confessionis, vel incurrere notam grauis suspicionis. Melius est igitur vt dicatur quod talis licentia non valet, nec verba praedicta quae sonant in talem licentiam sufficiunt: sed oportet quod poenitens dicat sacerdoti extra confessionem in generali, vel in speciali peccatum quod vult alteri reuelari.

10 AD argumenta. Ad primum dicitur quod sciens aliquid solum per confessionem si inducitur in testem, & cogitur iurare de veritate dicenda, potest sine scrupulo conscientiae dicere se nescire (quia cum loquatur vt subditus, quia coactus, non tenetur respondere nisi de his quae scit, vt subditus.) Et quia sacerdos audiens confessionem nulli est subditus nisi Christo cuius vicem gerit, vt subditus autem cuiusque alteri nihil scit de pertinentibus ad confessionem: ideo potest securè dicere se nescire. Si autem non cogitur, sed spontè testificatur, vel in communi locutione dicit se nihil scire mentitur, quia licet nesciat vt subditus homini (propter quod excusatur cum cogitur) scit tamen & ideo negans absolutè se scire, mentitur. Quod patet, quia si diceret scio, verum diceret, ergo si dicat nescio, falsum dicit: impossibile est enim quod vtraque pars contradictionis sit vera relata ad idem.

11 Ad secundum dicendum quod sicut confitens potest per seipsum reuelare peccata quae dicit in confessione, ita potest per sacerdotem si dicat extra confessionem, sed non dando solum licentiam, cum hoc sit in prauiudicium sacramenti.

12 Ad tertium dicunt quidam quod sacerdos non tenetur

netur celare nisi peccata de quibus poenitens emendationem promittit: quia nec Deus cuius sacerdos est minister alias celat. Sed istud non valet, quia fictio suscipiens sacramentum licet impediat ipsum a fructu sacramenti, tamen non euacuat sacramentum quin sit verum. Et ideo quilibet sacerdos obligetur ad celandum confessionem ex natura sacramenti, patet quod ad hoc obligatur quantumcumque suscipiens sit impoenitens vel fictus, loquedo de fictione respectu effectus sacramenti: quia si aliquis esset fictus respectu susceptionis sacramenti, tunc nullus est sacramentum sicut dictum fuit prius cum ageretur de poenitentia & baptismo. Et in isto casu sacerdos non teneretur ex vi sacramenti celare, id quod esset sibi secretè dictum. Verbi gratia, hereticus impoenitens & proponens alios corrumpere, nec credens sacramentum confessionis seu poenitentiae aliquid valere, nec intendens se subicere sacerdoti pro absolutione, nec pro consilio, nec facere aliquid quod fideles ecclesiae faciunt, aut quod intendit ecclesia, sed volens pro uocare & irritare sacerdotem dicit ei se esse hereticum, & velle corrumpere populum pro posse suo, in tali casu nullum est sacramentum, nec ex virtute sacramenti peccatum sic dictum sacerdoti est celandum: quia non fuit ibi sacramentum, neque secundum totum, neque secundum aliquam eius partem & hoc habeatur tanquam probabilitè dictum absque alia assertione. Si autem hereticus haereticus de errore suo venit ad confessionem, & dicit haereticam suam sacerdoti vt habeat ab eo consilium, an erret an non, dato quod habito consilio sacerdotis non credat ei, nec dimittat haereticam suam: tale peccatum haereticis est celandum, quia dictum est in confessione sacramentali quantum est ex parte confitentis. Quod autem talis haereticus sic dicta in confessione non debeat celari sicut alia peccata non potest esse propter grauitatem eius: quia quaedam alia inueniuntur aequè grauia, vt blasphemia, nec quia infestum aliorum, quia multa alia sunt infestiva, sicut sollicitatio mulierum. Quum igitur haec celentur, & illud debet celari, nec istud est contra charitatem: quia charitas non requirit quod apponatur remedium contra peccatum modo indebito, quod fieret si reuelaretur confessio, potest tamen sacerdos sine reuelatione confessionis dicere Praeterea quod inuigilet diligenter super gregem suum, ne forte lupus sit inter oves, igitur &c.

Sententia huius distinctionis. X XII.
in generali & speciali.

¶ Vmque multis auctoritatibus. Superius determinauit Magister de tempore poenitentiae: hic vero determinat quaedam quae pertinent ad effectum ipsius, qui est remissio peccatorum. Et diuiditur in partes duas. Primum quaerit vtrum remissio peccatorum sit irrevocabilis, an quandoque peccata redeant. Secundum quia in quolibet sacramento effectus est res ipsius, ideo inquiritur quid sit sacramentum, & quid res in poenitentia. Secunda ibi. Post praedicta restat. Prima diuiditur in tres. Primum mouet quaestionem intertalem. Secundum circa eam diuersas opiniones tangit & persequitur conferendo. Tertio excusat se a determinatione. Secunda ibi, Cuius quaestionis solutio est, Tertia ibi, Vtrique parti quaestionis. Secunda pars principalis in qua inquiritur quid sit sacramentum & res in poenitentia diuiditur in tres. Primum mouet quaestionem. Secundum ponit circa hanc vnam opinionem, & obicit dupliciter contra eam, & soluit. Tertio soluit secundam aliam opinionem. Secunda ibi, Quidam dicunt sacramentum esse. Tertia ibi, Quidam autem dicunt exteriorem poenitentiam &c.

2 IN speciali sic procedit, & quaerit primum, vtrum peccatis dimissis in contritione si postmodum homo confiteri contemnit, vel in pristina peccata vel in similia incidat, an peccata prius dimissa redeant. Postea inducit super hoc diuersas auctoritates: quidam enim ea reducant & adducunt parabolam de seruo nequam a quo debitum etiam prius dimissum exactum est: tanguntur etiam in litera plures auctoritates quae faciunt ad propositum. Sed contra hoc opponit, non enim videtur iustum vt pro peccato super quo semel quis iudicatus est iterum iudicetur & respondeat quod propter hoc non bis super eodem peccato

De Bo. d.
4. q. 4.
De pe. d.
17. q. 3.

cato iudicatur, quia non perfecte & dignè penituit, quum non perseverauerit, sed ingratus fuerit. Aliorum verò opinio est, quod peccata dimissa iterum non redeant nisi quantum ad ingratitudinē: propter enim ingratitudinem peccator constituitur, sicut ante fuerat, ac si peccata pristina rediret. Postea ab huius questionis determinatione se excusat relinquens iudicium eius studio solertiori, eò quod utraq; opinio doctores fauente habeat. Postea quaerit cum sacramentum sit factæ rei signū, quid in sacramento penitentiæ sit sacramentum, & quid res. Postea soluit opinionem dicendum penitentiā exteriorē esse sacramentum, interiorē autē rem: contra quā statim opponit, quod sacramenta nouæ legis efficiunt quod significant, exterior autē penitentiā non efficit interiorē, ergo non est sacramentum. Et respondet secundum eos quod quum sacramenta efficiant quod significant, verum est de illis sacramentis quæ in noua lege instituta sunt: penitentiā autē non est talis, quia etiā in primis parentibus fuit instituta, sicut & matrimonium. Obicit etiā alio modo quod sacramentum debet præcedere rem, penitentiā autē exterior non præcedit interiorē, sed e conuerso. Et respondet quod in aliis sæpe res præcedit sacramentum sicut e conuerso, sicut in adultis contritis: igitur ante baptismum confertur. Vltimò soluit secundum aliorū opinionem qui dicunt tam exteriorē quam interiorē penitentiā vni esse sacramentum, sicut species panis & vini non sunt duo sacramenta, sed vnum: exterior autē penitentiā est tantum sacramentum, interior est res & sacramentum. Remissio verò peccatorum est tantum res, & sic sunt tria in hoc sacramento, sicut in præmissis sacramentis. Et in hoc terminatur, &c.

QVÆSTIO PRIMA.

Vtrum peccata dimissa per penitentiā redeant per sequentem culpam.

Circa distinctionem istam quaeritur, Vtrum peccata dimissa per penitentiā redeant per sequentem culpam. Et videtur quod sic, quia maior est culpa quæ comittitur in Deum quam quæ committitur in hominē: sed seruus manus missus per culpam quā comittit in dominum suum merito reducit in seruitutem pristinam, ergo multo fortius peccator à seruitute peccati liberatus per culpam in quam reciduat, & per quam peccat in Deum merito reducit in seruitutem pristinam peccatorum, & sic peccata dimissa redeunt.

1. Item sicut per penitentiā dimittuntur peccata, ita per peccatum mortale mortificatur merita præcedentia, sed penitentiā quæ tollit peccatum viuificat merita mortificata per ipsum, ergo ipsum peccatum quod mortificat præcedentem penitentiā, viuificat peccata dimissa per eam.

2. Item peccator contritus de peccatis, & confessus, quæ cadit in peccatum mortale, & in eo moritur antequam fecerit de peccatis præteritis penitentiā, constat quod pro eis punietur in inferno: punietur autē pena æterna, cum in inferno nulla sit redemptio, ergo tantum punietur ac si nunquam penituisset, ergo per sequentē culpam redeunt peccata saltem quoad penam eis debitam.

3. **IN CONTRARIUM** arguitur, quia de peccato eodem & æquali vnus non meretur maiorem penam quam alius, sed cōtingit innocentem & penitentē peccare eodem peccato, & æquali, ergo penitentis non fit deterior per tale peccatum quam innocens: fieret autem si peccata dimissa redirent, ergo non redeunt.

4. Ad idem est quod dicit Aug. lib. de Respon. Prosperi. Qui recedit à Christo & alienatur à gratia viuunt sicuti dem secundum hanc vitā, quid nisi in perditionem vadit? sed non in id quod dimissum est redit.

5. **RESPONSIO.** Peccata redire potest intelligi dupliciter, scilicet secundum se, vel secundum penam eis debitam, secundum se redire non possunt etiam si dimissa non essent. Cuius ratio est, quia si redirent, aut Deo autore, aut homine non homine, quia per hominem non potest fieri quod idem actus numero reparetur, licet similis secundum speciem posset iterum fieri. Sed actus præcedentium peccatorum transferunt, ergo non possunt idem numero per hominem reparari: nec per Deum reparari in homine recidiuante, quia tunc homo se haberet ad ea passim

Quæstio I.

357

sive, Deus autem actiue, & sic essent peccata dei & non hominis, quia peccatum vel culpa est malum quod facimus, pena verò est malum quod patimur. Restat ergo cum peccata secundum se redire non possint, quod si aliquo modo redeant, hoc sit quoad penam eis debitam.

7. Et hoc quidem dixerunt aliqui. scilicet per sequentem culpā peccator efficitur debitor totius penæ peccatis dimissis debite: dicebāt enim quoddam Deus penam æternam debita peccatis mortalibus non dimittit nisi sub conditione (hac scilicet) si non recidiuarent in culpam. Sed istud non valet, quia si causa sufficiens ponitur absolute, effectus eius debet poni absolute: sed sacramentalis gratia & virtus passionis Christi nobis comunicatæ in sacramentis sunt sufficiens causa remissionis peccatorum quoad culpam vel penam in toto vel in parte secundum dispositionem recipientium, ergo cum exhibeantur absolute & absque aliqua conditione respiciunt futurum, ut patet ex formis sacramentorum quæ nunquam sunt conditionate, sequitur quod per ea fiat absoluta remissio peccatorum, quod concedendum est.

8. Dicendum est ergo aliter quod duplex est pena peccato debita. Vna est pena quæ dicitur pena damni, quæ consistit in sola carentia gratiæ & gloriæ. Alia est pena sensus quæ includit dolorem mentalem de amissione visionis diuine, quæ vocatur vermis conscientiæ, & pena ignis gehennæ. Loquendo de prima pena dicendum quod per sequentem culpam redeunt omnia peccata prius dimissa quoad penam damni eis debitam: quia per eam æquè priuatur homo gratia & gloria sicut per omnia præcedentia peccata. Omnia enim peccata mortalia in hoc habent cōnexionem quod auertunt à Deo, & per consequens priuant gratia, propter quod æqualis est effectus vnus sicut omnium quantum ad articulum istum. Et sic loquitur beatus Iac. in canonica sua dicens: quod qui offenderit in vno factus est omnium reus. Loquendo autem de pena sensus, quoad eam non redeunt peccata commissa prius nisi secundum quid: quia homo non est debitor tantæ penæ ut prius, est tamen debitor aliquantulum maioris penæ quam si peccata præcedentia non fuissent dimissa propter ingratitudinem quæ est in peccato sequenti. Cuius ratio est, quia secundum quantitatem culpæ taxatur apud Deum quantitas penæ, sed culpa in quam aliquis recidiuat non semper est æquè grauis ut fuerunt omnia peccata prius dimissa. Est tamē aliquantulum grauior propter circumstantiam ingratitudinis, quæ esset secundum se, ergo non debetur ei tanta pena quanta debebatur omnibus præcedentibus peccatis antequam essent dimissa, debetur tamen ipsi maior pena ratione ingratitudinis quam fuisset aliis debita. Maior patet, minor declaratur, quia quantitas culpæ in quā aliquis recidiuat non potest pensari nisi ex sua specie vel ex circumstantia aggrauante: ex sua specie autem non semper habet tãtam grauitatem ut peccata prius dimissa, cum cōtingat aliquem recidiuare per simplex furtum qui fortè prius commisit adulterium vel homicidiū quæ sunt ex sua specie grauiora furto. Nec ex circumstantia aggrauante, quia cum talis grauitas non trahat peccatum extra suam speciem non attingit ad grauitatem aliorum speciei: cum ergo ingratitudo sit circumstantia culpæ in quā aliquis post penitentiā recidiuat ratione ipsius debetur maior pena illi culpæ quam fuisset debita secundum se, & quoad hoc dicuntur præcedentia delicta redire, sed non debetur ei tanta pena sicut debebatur omnibus præcedentibus peccatis, & ideo non dicuntur redire simpliciter quoad talem penam. Quod autem consuevit dici quod tanta est ingratitudo quantum fuit beneficium dimissionis, & beneficium tantum quanta fuit quantitas peccatorum dimissorum, ergo à primo ad vltimum tanta est ingratitudo quanta fuerunt peccata prius dimissa, non valet: quia ingratitudo non est tanta quantum est beneficium de quo aliquis est ingratus ut fiat cōparatio vnus ad alterum, sed comparando ingratitudinem vnus alteri, & beneficium vnus alteri, ut sicut se habet beneficium ad beneficium, ita ingratitudo ad ingratitudinē, verū est. Illa enim ingratitudo est maior quæ est respectu maioris beneficii, & minor quæ est respectu minoris: & hoc est quod

YY § aliqui

aliqui dicunt, quod illa proportio est intelligenda non secundum equalitatem quantitatis inter ingratitudinem & beneficium, sed secundum equalitatem proportionis: quia sicut se habet beneficium ad beneficium, ita ingratitudo ad ingratitudinem.

9. Ad Primum arg. dicendum quod seruus manumissus propter ingratitudinem retrahitur in seruitutem non ex causa precedente, sed ex noua, nec in eandem cum priore, sed in similem: & eodem modo per culpam sequentem penitentiam reducitur homo in seruitutem peccati, non tamen ut sit seruus ex actibus peccatorum precedentium, sed solum ex actu peccati sequentis, nec est eadem seruitus numero cum precedente, sed alia huic similis, non oportet tamen quod tanta, nec quoad culpam, nec quoad penam sentus.

10. Ad secundum dicendum quod non est simile de bonis mortificatis per peccatum quod reuiuiscant per penitentiam, & de peccatis dimissis per penitentiam quod redeant per sequentem culpam nisi loquendo de reducta actuum bonorum vel malorum secundum se: sic enim nec bona mortificata reuiuiscunt, nec peccata dimissa redeunt, quia actus qui transit tam bonus quam malus non redit idem numero. Sed quoad premium debitum meritis & quoad penam debitam peccatis est dissimilitudo: quia merita non mortificantur per peccatum, nisi quia praestatur impedimentum quo durante non consequitur premium, & ideo eo amoto habent valorem suum, & poena debita peccatis non solum impeditur per veram penitentiam, sed verè remittitur, & ideo per sequentem culpam non reuocatur cum sit simpliciter dimissa & non solum impedita.

11. Ad tertium dicendum quod recidivus in aliquam culpam, si in ea moriatur non punitur in inferno pro peccatis prius dimissis poena aeterna, sed temporalis: nec propter hoc sequitur quod in inferno sit proprie redemptio, quia ad poenam inferni non pertinet per se nisi poena debita peccato mortali non dimisso, & haec totaliter non soluit, nec redimitur. Poena vero quae debetur peccato mortali iam dimisso cum sit temporalis ex taxatione diuina non pertinet per se ad poenam inferni, sed per accidens, in quantum debitor eius pro alio peccato punitur in inferno, & haec ibi totaliter soluitur: nec est inconueniens quod quantum ad aliquid accidentale poena inferni minuatur usque ad diem iudicii. Alij tamen dicunt, quod illa poena ratione fori in quo punitur erit aeterna, quauis hic fuisset temporalis, si peccato dimisso poena expleta fuisset: sicut est de peccatis venialibus quae in inferno puniuntur poena aeterna, & in purgatorio poena temporalis. Sed hoc non est simile, quia veniale, ideo in inferno punitur aeternaliter, cum semper maneat culpa, cum ibi deleri non possit, & per consequens debet manere poena, ne culpa remaneat inordinata: nos autem loquimur de poena debita culpa prius dimissa, quae eo ipso quod soluitur expiatur, &c.

QVÆSTIO SECUNDA.

Vtrum haec forma sit conueniens sacramento penitentiae, Ego te absoluo &c.

Secundo quaeritur de forma penitentiae, vtrum haec sit conueniens, Ego te absoluo. Et videtur quod non: quia haec forma est indicatiua, sed forma penitentiae debet esse optatiua, ut probabitur, ergo &c. Probatio minoris, Leo papa dicit, quod indulgentia dei nisi precibus sacerdotis obtineri nequit: loquitur autem de indulgentia quae impetratur penitentibus: sed illa fit instrumentaliter virtute verborum absolutionis, ergo illa verba debent esse supplicatiua.

Item verba sacerdotis in hoc sacramento non sunt minoris efficaciae quam in alijs, sed in alijs sacramentis non sufficiunt verba ministri, nisi exerceat aliquem actum circa penitentem: sicut in baptismo, cum hoc quod dicit baptizans, Ego baptizo te, &c. requiritur corporalis ablutio, ergo similiter cum hoc dicit sacerdos, Ego absoluo te, requiritur quod exerceat aliquem actum circa penitentem, vel imponendo manus ad recipiendum spiritum sanctum ad remissionem peccatorum, vel aliquid aliud faciendum: non ergo in illis verbis praecise consistit forma sacramenti.

3. IN CONTRARIUM est: quia sicut dominus dixit discipulis Mat. vii. Docete omnes gentes, &c. ita dixit Petro Mat. 16. Quodcumque solueris &c. Sed sacerdos autoritate illorum verborum Christi frater dicit, Ego baptizo te, nec oportet quod imponat manus, ergo simili autoritate debet dicere in sacramento penitentiae, Ego absoluo te.

4. RESPONSIO. Videnda sunt duo. Primum est an illa verba, absoluo te, sint de forma sacramenti. Secundum est, an praecise consistat in eis, an oporteat aliquid plus addere.

Quantum ad primum dicendum est quod praemissa verba sunt de forma sacramenti. Cuius ratio est, quia illa verba per se pertinent ad formam sacramenti, quae directe significat eius effectum: sed praemissa verba directe significant effectum sacramenti penitentiae, ergo &c. Maior patet, quia sicut in naturalibus efficientia attribuitur formae, sic & in sacramentis: sunt autem efficientia & significantia, cum sacramenta significant quod efficiunt, & ideo forma verborum principaliter significat effectum sacramenti quae efficit. Minor manifesta est: cum enim effectum sacramenti penitentiae sit remissio peccatorum, directe significatur per haec verba, absoluo te & peccatis tuis, &c.

Quantum ad secundum dici potest probabiliter quod praedictis verbis oportet aliquid addere antecedenter vel consequenter quod pertinet ad inuocationem diuini nominis. Cuius ratio est, quia in omni sacramento in cuius forma exprimitur actus ministri, debet fieri aliqua expressio principalis agentis, sed in forma absolutionis exprimitur actus ministri, ergo debet apponi aliqua expressio principalis agentis. Maior patet ratione & inductione: ratione quia actus non attribuitur ministro, sed principali agenti, & potissimum in sacramentis in quibus secundum vnam opinionem, nec minister, nec forma vel materia sint causa effectus, nisi per accidens, & sicut causa sine qua non. Idem patet inducendo in baptismo, confirmatione, ordine, extrema unctione, in quibus cum actus ministri exprimitur, additur inuocatio nominis Christi vel Trinitatis. Minor patet de se. Videtur ergo quod praedictis verbis vel praemittendum sit absoluo te autoritate Dei vel Christi, vel quod addendum in fine, in nomine patris &c. vel Christi, vel aliquid huiusmodi, sicut in ceteris sacramentis, sicut dicit Dion. 3. cap. eccle. Hierat. quia tamen non est determinatum qualis debeat esse illa appositio, ideo relinquatur arbitrio sacerdotis.

Ad primum arg. dicendum est quod verbum Leonis papae intelligendum est non de forma absolutionis quae est indicatiua, sed de verbis deprecatorijs quae sacerdos praemittit, ne propter aliquam indispositionem penitentis effectus sacramenti impediatur. Illa enim sunt supplicatorijs, ut cum praemittitur, misereatur tui &c.

Ad secundum dicendum quod ad hoc sacramentum non est necessarium manuum impositio: talis enim impositio fit solum in illis sacramentis per quae suscipiens deputatur ad solennem actum, eo quod manus est potissimum organum operationis, illa autem sacramenta sunt tantum duo, scilicet confirmatio per quam aliquis efficitur quasi miles fidei, auctoriter confitens fidem coram persecutore: & ordo maxime diaconatus, & supra, per quos homo efficitur quasi dux & rector populi Christiani. Et ideo in his duobus sacramentis fit impositio manuum: per susceptionem autem baptismi, penitentiae, eucharistiae, seu extreme unctionis, non acquiritur aliquis gradus super communem populum, & ideo ad hoc sacramentum non requiritur impositio manuum. Verumtamen in duobus eorum, scilicet baptismo & extrema unctione praeter verba sacramentalia requiritur aliquis actus ministri ratione materiae extrinsecus adiunctae, quae oportet applicari suscipienti per actum ministri. Sed quia in sacramento penitentiae nulla est talis penitentis materia, sed sola verba penitentis, ideo non requiritur aliquis talis actus: nec similiter in sacramento eucharistiae, quia non consistit in applicatione materiae ad suscipientem, sed in sola consecratione materiae per verba prolata super materiam eucharistiae.